

Průlom

opevněných prostorů a pásem

Sovětská armáda v letech Velké vlastenecké války musela nejednou prolamovat opevněné prostory a pásma nepřítelů. Získané zkušenosti rozvíjela a zdokonalovala v prvních poválečných letech. Po zavedení jaderných zbraní do výzbroje soudobých armád vyskytly se však názory, že opevněné prostory ztratily na svém dřívějším významu.

Rada zahraničních států pracovala ovšem v té době na obnově starých obranných staveb, na jejich rekonstrukci i na výstavbě nových prostorů a pásem na základě posledních výsledků v rozvoji výzbroje a bojové techniky. Z toho vyplývá, že ani v soudobé válce průlom opevněných prostorů a pásem, zejména při vedení bojové činnosti s použitím jen konvenčních zbraní, neztratí na svém významu. Proto vznikla objektivní nezbytnost teoreticky rozpracovat tento problém vzhledem k novým podmínkám vedení války.

Dříve než budeme rozebírat zásady organizace a vedení průlomu opevněných prostorů a pásem, uvedeme jejich **krátkou charakteristiku**.

Podle zahraničních názorů může takový **opevněný prostor (OP)** zahrnovat

- zabezpečovací pásmo hluboké 30 až 40 km, vybudované systémem samostatných opěrných bodů, staveb polního typu a ženiijních zátarasů,

- první (hlavní) opevněné pásmo hluboké 15–20 km, které tvoří 3–4 postavení, jejichž základem jsou opěrné body rot s těsnou palebnou a taktickou součinností mezi sebou,

- druhé opevněné pásmo hluboké do 5–10 km, vybudované obdobně jako první pásmo, ale s menší hustotou staveb,

- tylové pásmo, které má ve většině případech stavby polního typu.

Všechny obranné stavby OP jsou zpravidla chráněny rozvinutým systémem ženiijních zátarasů, zřizovaných podél fronty, na bocích a styčných opěrných bodů a uzlů odporu. K ženiijním zátarasům patří především řízená a neřízená minová pole, protitankové překážky apod. Významnou charakteristickou zvláštností soudobých

OP jsou vybudované šachty a studně ke zřízení jaderných fugasů před jejich předním okrajem.

V závislosti na jejich předurčení, OP se vytvářejí obvykle **podél státní hranice nebo v hloubce teritoria státu**. V prvním případě OP se budují k ochraně směrů, které vedou k životně důležitým politickým, administrativním a hospodářským centrům státu nebo k velkým vojenským objektům. Umožňují omezenými silami a prostředky zabezpečit rozvinutí hlavního uskupení vojsk k přechodu do útoku (protiútok). V hloubce teritoria státu vytvářejí se OP k přímé ochraně jmenovaných center a objektů.

OP se budují obvykle s využitím výhodných přírodních čar a svými boky se zpravidla opírají o velké vodní překážky, horské masívy, těžko dostupné zalesněné nebo bažinaté úseky terénu, které ztěžují obejít obranných staveb. Cesty, které vycházejí k OP, připravují se k ničení a před nimi ležící terén k zatopení nebo zamoření radioaktivními a otravnými látkami. OP tak značně zvyšují odolnost obrany a její schopnost odrazet úder konvenčních zbraní, snižují výsledky použití jaderných zbraní nepřítelů.

Při vedení soudobé bojové činnosti mohou vojska prolomovat OP s použitím jak jaderných, tak i konvenčních zbraní. Druhý způsob bude zpravidla charakteristický pro začátek války a průlom OP v těchto podmínkách bude bezesporu složitější.

Zkušenosti Velké vlastenecké války (a soudobá bojová činnost bez použití jaderných zbraní bude mít mnoho společného) ukazují, že **hlavním způsobem ovládnutí OP byl průlom** uskutečňovaný svazky pozemních vojsk. Přitom útok na OP obvykle začínal z výchozího položení v přímém dotyku s nepřítelem.

Vytvoření mezery v připravené obraně nepřítele na úsecích průlomu zabezpečovala dlouhá (i několikahodinová) **předběžná dělostřelecká a letecká příprava** za účasti přibraného dělostřelectva velké a zvláštní mohutnosti. Dělostřelecké a minometné útvary tvořily zvláštní skupiny ničení. K umlčování trvalých obranných objektů spotřebovalo dělostřelectvo až 1/3 munice, vyčleněné na útočnou operaci. Palbu dělostřelectva zesilovaly bombardovací a bitevní údery frontového letectva.

V důsledku hromadných úderů dělostřelectva a letectva ještě před zahájením útoku dosahovala vojska zničení a umlčení nejmohutnějších obranných staveb, které tvořily základ OP. Při dobré organizaci byly tyto údery velmi účinné. Např. ve Vyborské útočné operaci vojsk Lenin-gradského frontu v červnu 1944 činil počet zničených cílů v období předběžné dělostřelecké a letecké přípravy 176 za

189 cílů plánovaných k ničení na směru hlavního úderu frontu, tj. asi 93 %.

Druhou neodlučitelnou etapou průlomu připravené obrany nepřítele byla **přímá dělostřelecká a letecká příprava**, jejímž cílem bylo údery dělostřelectva, bombardovacího a bitevního letectva umlčet palebné prostředky a živou sílu nepřítele na úseku průlomu a na bocích, narušit velení vojskům a vytvořit podmínky k úspěšnému postupu útočících svazků. Na směru hlavního úderu soustřeďovalo dělostřelectvo na 1 km úseku průlomu minimálně 150–200 děl a minometů pro palbu ze zakrytých palebných postavení a 20 až 30 děl pro přímou střelbu. Délka trvání přímé dělostřelecké a letecké přípravy se pohybovala od 1 do 2 i více hodin.

Po skončení úderů dělostřelectva a letectva začínal útok na OP. K ovládnutí trvalých obranných objektů, nezničených dělostřelectvem a letectvem, vojska organizovala **úderné odřady a skupiny**, které působily čelně nebo uskutečňovaly manévr, zpravidla v taktickém měřítku.

Takový způsob ovládnutí OP byl závislý na tehdy existujících silách a prostředcích vedení ozbrojeného zápasu. Útočící strana měla omezené možnosti pro současně uskutečnění hlubokého manévru velkými silami buď na vodě, nebo jejich přípravou vzduchem přes těžko dostupné prostory terénu, které často kryly boky OP. Kde to ovšem bylo možné, vojska se snažila opevnění obejít.

— ☆ —

V současné době mají mnohé armády ve výzbroji zcela nové mobilní prostředky. K nim patří vrtulníky, vojskové letectvo, plovoucí tanky, výsadkové lodě, rychlé obrněné motorové čluny vyzbrojené raketovou, dělostřeleckou a kulometnou výzbrojí. Vševojskové svazky mají ve svém složení moderní tanky, bojová vozidla pěchoty, protitankové řízené střely, ženijní techniku. Všechno to dovoluje novým způsobem řešit úkoly ovládnutí OP.

Jedním ze základních způsobů průlomu OP v soudobých podmínkách může být společná činnost svazků a útvarů pozemních vojsk útočících čelně a různých výsadků vysazovaných v týlu. Průlom OP těmi způsoby, kterých vojska používala v minulé válce, bude opodstatněn jen v tom případě, kde obejít opevnění útočícími vojsky bude z jakýchkoli důvodů nemožné.

Úspěch průlomu OP, tak jako v každém jiném boji, ve mnohém závisí na neočekávané a rozhodné bojové činnosti vojsk,

která začíná v zápětí za mohutnými palebnými údery dělostřelectva a letectva. **V zásadě je proto účelné ovládnout OP z chodu.** To ovšem nevylučuje i vedení boje k ovládnutí OP z přímého dotyku s nepřítelem. Svazky pozemních vojsk ve všech případech musí **plánovat úseky průlomu**, na nichž soustředí rozhodující množství sil, mnohokrát převyšující nepřítele v hlavních prostředcích ničení.

Směr hlavního úderu volíme s cílem

— zničit hlavní uskupení polních vojsk nepřítele na přístupech k hlavnímu pásmu obrany,

— nedopustit jeho zaujetí odcházejícími vojsky,

— rozhodným způsobem vyjít do boku a týlu uzlových prostorů odporu,

— obsadit jaderné minové zátarasy připravené k odpálení,

— zabránit přísunu operačních záloh z hloubky.

Zásady společné bojové činnosti pozemních vojsk a výsadek při průlomu OP nutí novým způsobem řešit **vytváření vojskových uskupení a učlenění bojových sestav svazků a útvarů**. Klasické schéma dělení pozemního uskupení na 1. a 2. sled neodráží plně požadavky soudobého boje k ovládnutí OP. Prvořadé místo dnes má útok na opevnění, který vedou speciální skupiny a odřady současně po zemi a ze vzduchu. Úsilí vojsk prvního úderného sledu musí narůstat zasazením vysoce pohyblivých svazků a útvarů, schopných v krátké době rozvíjet průlom do celé hloubky obrany nepřítele.

Bojová sestava vojsk při průlomu OP musí proto zahrnovat úderný sled a sled rozvíjení průlomu. Kromě toho ke splnění úkolů při ničení obranných staveb, umlčování palebných prostředků a živé síly nepřítele vytváříme odpovídající dělostřelecké skupiny. Ostatní prvky bojové sestavy a operační sestavy vojsk svazů vzhledem ke svému předurčení a metodám použití neprošly žádnými změnami.

Úderný sled tvoří zesílené motostřelecké pluky, které útočí v prvním sledu a vytvářejí

- ženijní a chemické průzkumné hlídky,
- odtarasovací skupiny; každá v hodnotě motostřelecké čety, zesílené ženijním družstvem s prostředky odtarasování (odminovače, raketové odminovače, soupravy táhlých náloží a trhavin),
- úderné skupiny; každá v hodnotě do motostřelecké roty, zesílená tankovou četou, palebnou četou (2—3 děla), 1—2 samohybnými děly, ženijní četou, soupravami kumulacích náloží a trhavin a jinými prostředky.

Velký účinek může mít začlenění do úderné skupiny takových prostředků, které zabezpečují použití zápalných směsí: ohňometných tanků, přenosných a stabilních ohňometů, které se kladně osvědčily v letech Velké vlastenecké války.

Základem vytváření úderných skupin a odtarasovacích skupin jsou motostřelecké jednotky. Organizačně je slučujeme do úderného odřadu, kterému velí velitel motostřeleckého praporu. Do úderného odřadu mají být zahrnuty i **útvary a jednotky aeromobilních vojsk**, které působí ze vzduchu jako úderné odřady a skupiny, dále **taktické vzdušné výsadky**. Příklady podobné sestavy vojsk v boji k ovládnutí OP vyplývají ze zkušeností posledních cvičení. Potvrzují, že taková uskupení zcela odpovídají charakteru soudobého boje k ovládnutí OP a zabezpečují

- rozhodné zničení nepřítele v celé hloubce obrany,

— rychlé využití výsledků palebné činnosti konvenčních zbraní (i jaderných zbraní v případě jejich použití a ochranu před zbraněmi hromadného ničení),

- pružný manévr a narůstání síly úderu,
- využívání výhodných podmínek terénu,
- operativní velení a udržování nepřetržitě součinnosti.

Kromě toho tento princip vytváření úderných odřadů zabezpečuje

- jejich samostatnost na bojišti,
- schopnost vlastními silami vést speciální, ženijní, chemický a radiační průzkum obranných staveb a jaderných minových polí,
- rychle vytvářet průchody v ženijních zátarasech a překonávat různé překážky,
- umlčovat odpor palbou,
- blokovat a vyházovat do vzduchu trvalé obranné objekty,
- obsazovat místa velení nepřítele.

Sled rozvíjení průlomu zahrnuje převážně tankové svazky a útvary, které jsou schopny lépe než ostatní splnit hlavní úkol:

- přispět k narůstání úsilí vojsk úderného sledu,
- rozvíjet rozhodný útok do hloubky,
- rychle se spojit s výsadky vysazenými v týlu,
- rozbit prisunované operační zálohy nepřítele.

Specifický způsob bojové činnosti předurčuje i jiný přístup k organizaci **palebného zabezpečení průlomu OP**. Především to, že nemůžeme použít k vedení boje zbraně hromadného ničení, vyzývá nutnost podstatně zvýšit množství konvenčních zbraní, především dělostřelectva velké mohutnosti a letectva. Jak ukazují propočty, střední hustoty dělostřelectva tvoří nejméně 100—120 děl a minometů na 1 km úseku průlomu.

K přímé podpoře útvarů úderného sledu vytváříme plukovní dělostřelecké skupiny, k ničení trvalých obranných objektů a k zesílení palby plukovních dělostřeleckých skupin na hlavním směru — divizní a armádní dělostřelecké skupiny.

Jednotky a útvary reaktivního dělostřelectva, které mají největší účinek při střelbě na prostorové cíle, zůstávají v podřízenosti velitelů svazků. Hlavním úkolem raketových svazků a útvarů je zabezpečit nepřetržitou pohotovost k použití jaderných zbraní. K plnění palebných úkolů s konvenční municí mohou se proto přibírat jen v jednotlivých případech.

Překonávání OP z chodu vylučuje možnost uskutečnění **předběžné palebné pří-**

pravy. To ovšem nevylučuje nezbytnost přijmout opatření k ničení jaderných prostředků, míst velení, klíčových trvalých obranných objektů ihned po jejich zjištění a vytvořit reálné podmínky k plnění těchto úkolů letectvem, dalekonosným polním a reaktivním dělostřelectvem.

Palebná (v dřívějším pojetí přímá) **příprava** bude probíhat vždy. K propočtu délky jejího trvání je určující čas, nezbytný

— k ničení nejdůležitějších trvalých obranných objektů v systému obrany nepřitele,

— k umlčení ostatních palebných prostředků a živé síly, míst velení a jaderných fúgasů,

— k ražení průchodů v ženíjných záataresech,

— k vyjití jednotek a útvarů úderného sledu na čáru zteče.

Metodika palebné přípravy a palebné podpory závisí v každém případě na konkrétních podmínkách situace. Palebné úkoly se musí plnit v minimálně možných lhůtách. Palby dělostřelectva a údery bombardovacího letectva na nepřitele zahajují vojska s překvapením po zjištění možnosti jeho nejpravděpodobnějšího zničení.

Nedostatek dělostřelectva k vedení palby ze zakrytých palebných postavení, podle zkušeností minulé války a praxe poválečných cvičení, můžeme nahradit příbráním protitankových děl, protitankových řízených střel, tanků, protiletadlového dělostřelectva, granátometů a přibližným úderům letectva k přednímu okraji nepřitele. Tato opatření budou napomáhat i zkrácení celkové délky trvání palebné přípravy.

Takové složení dělostřelectva a jeho principiální použití, vyzkoušené na cvičeních, zabezpečují možnost splnit hlavní palebné úkoly při ovládnutí OP, dále zničit obranné stavby a umlčet palebné prostředky a živou sílu jak posádek trvalých obranných objektů, tak i polních vojsk.

Hlavním způsobem průlomu OP s použitím jaderných zbraní bude rovněž společná bojová činnost pozemních vojsk s různými výsádky, údernými skupinami a odřady aeromobilních svazků a útvarů. Použití jaderných zbraní podstatně zvětšuje možnosti útočících vojsk k současnému ničení nepřitele do celé hloubky obrany a vytváří výhodné podmínky k dokončení jeho zničení a ovládnutí OP v krátké době. Přitom ovšem nemůžeme počítat s tím, že všechny trvalé objekty a rovněž jejich posádky na úseku průlomu budou zničeny. Proto i v tomto přípa-

dě bojová sestava vojsk bude zahrnovat úderný sled a sled rozvíjení průlomu.

Při průlomu OP s použitím ZHN bude mít zvláštní význam **plánování prvního jaderného úderu**. Hlavními objekty ničení při jeho vedení zůstávají prostředky jaderného napadení nepřitele a rovněž palebné prostředky a živá síla ukrytá v trvalých obranných objektech. K úplnému zničení trvalých obranných objektů je třeba vytvořit přetlak úderné vlny okolo 10 až 20 kg na cm². Toho můžeme dosáhnout při výbuchu jaderné munice velké mohutnosti nebo při hromadném výbuchu muni- ce menší mohutnosti o stejném epicentru na ničený objekt. Je jasné, že to vyžaduje velkou spotřebu jaderné munice.

Ničení živé síly vyžaduje přetlak okolo 1 kg na cm²; to zabezpečíme ve stavebách nehermetizovaného typu při mohutnosti úderné vlny na povrchu 2–3 kg na cm². Z toho vyplývá závěr, že při plánování jaderného úderu není nezbytné stanovit úkol ke zničení všech obranných staveb a postačuje omezit se na vyřazení posádek trvalých obranných objektů.

V boji s trvalými obrannými objekty, které nebyly zničeny jadernými zbraněmi, bude pokračovat polní dělostřelectvo, letectvo, úderné skupiny a odřady. Způsoby a metody jejich použití v jaderné variantě války nedoznají velkých změn oproti podmínkám vedení bojové činnosti s konvenčními zbraněmi.

K rychlému přenesení hlavního úsilí útočících vojsk do pokud možno velké hloubky, k dodání bojové činnosti velkému prostorovému rozmachu, k ovládnutí důležitých objektů obrany a dezorganizaci velení silám a prostředkům nepřitele přispívá dovedné **použití vzdušných výsádek**.

Zkušenosti cvičení ukazují, že při průlomu OP budeme používat taktické vzdušné výsádky vysazované s pomocí vrtulníků, každý v hodnotě zesílené motostřelecké roty nebo praporu. Začlenění ženistů do takového výsadku se zásobou kumulativních náloží a trhavin umožňuje vyjít k trvalým obranným objektům z týlu a zničit je. Ještě s větším účinkem můžeme použít vrtulníky v dopravně bojové variantě, schopných mít na palubě reaktivní, dělostřeleckou a kulometnou výzbroj. Např. zkušební použití nefižených raket S-3K, S-5K a protitankových reaktivních střel typu 9M 178 z vrtulníků Mi-4 a Mi-8 dokázalo možnosti ničení jak tanků, tak i trvalých obranných objektů ze vzduchu. Kromě toho můžeme vrtulníkovou výzbroj úspěšně použít na polní vojska OP, k ničení jaderných fúgasů, míst velení a jiných cílů.

V některých případech vznikne **možnost obejít OP po vodě**. K tomu budou vojska využívat samostatné tankové pluky, vyzbrojené středními tanky se speciální návěsnou technikou, dále plovoucími tanky a obrněnými transportéry. Mohou vést přímou palbu z děl a kulometů na pozemní cíle během plavby, čímž přispívají k usnadnění úkolu palebného zabezpečení výsadku.

V takových podmínkách je účelné určovat tankovým plukům, zesíleným motostřeleckými a ženijními jednotkami, úkoly ovládnout OP a obsadit uzly odporu nepřítele z týlu, zničit jaderné prostředky, palebná postavení klasického dělostřelectva, zabránit příchodu záloh nepřítele. To bude napomáhat útočícím vojskům ovládnout OP čelně.

Použití jen tankových výsadků ovšem zdaleka nevyčerpává problém manévru pozemními vojsky na vodě. Toto řešení ve značné míře usnadní zavedení do motostřeleckých divizí takových bojových vozidel pěchoty, která jsou schopna přesunovat se na značnou vzdálenost po vodě, která mají vysokou průchodnost na scusi a mají mohutnou výzbroj. Umožní zvýšit samostatnost motostřeleckých svazků a útvarů při plnění úkolů v odtržení od hlavních sil.

Na posledních cvičeních vojska velmi často používala **kombinované výsadky tankové a vzdušné**, které plnily jeden bojový úkol nebo samostatné úkoly, ale v těsné

součinnosti jeden s druhým. Vysazení taktických vzdušných výsadků a v některých případech tankových vsadků organizoval velitel armády. Jak ukazuje praxe, k řízení přímé přípravy a k vysazení vojsk je účelné vytvářet operační skupinu v čele se zástupcem velitele operačního svazu. V jejím složení jsou důstojníci štábů pozemních vojsk, letectva a náčelníků druhého vojska a služeb.

Při organizaci vysazení výsadků musíme mít na paměti, že **úspěšného obejítí uzlů trvalých obranných objektů a plnění ostatních úkolů mohou vojska dosáhnout jen za podmínky**

- dobře organizovaného průzkumu,
- včasného umlčení obrany nepřítele v prostoru vysazení,
- spolehlivého zabezpečení průletu vzdušného výsadku,
- uskutečnění výsadkové činnosti na vodě,
- utajení připravovaných opatření,
- tvrdého velení bojové činnosti výsadkům.

Důležitým prvkem v bojové činnosti vojsk k ovládnutí OP je **organizace a udržování součinnosti** se silami frontu. Organizace součinnosti jako hlavní část plánování průlomu OP musí být splněna včas a podrobně. To vyplývá nakonec ze stabilního charakteru obranných staveb a z možnosti získat již v mírové době nezbytné průzkumné údaje.

V závěru bychom chtěli zdůraznit důležitost rozpracování teorie průlomu opevněných prostorů a pásem a rovněž organizaci praktické přípravy svazků a útvarů k činnosti v těchto velmi složitých a svérázných podmínkách. V nových řádech a ve směrnici k vedení operací pozemních vojsk je třeba znovu zařadit stať o průlomu opevněných prostorů a pásem v soudobých podmínkách.

Upraveno ze sovětského tisku